

*dr Dorota Murzyn*¹

Katedra Ekonomii i Polityki Gospodarczej, Instytut Politologii
Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie

Rozwój innowacji społecznych w Polsce w ramach programu Kapitał Ludzki 2007–2013

WSTĘP

Z jednej strony, kapitał ludzki jest istotnym czynnikiem budowania innowacyjnej gospodarki, z drugiej – rozwój innowacji wpływa na proces kształtowania zasobów kapitału ludzkiego. Tak jest w przypadku innowacji społecznych, które mogą oznaczać zmiany w zachowaniu poprzez wprowadzanie nowych wartości, pomysłów, projektów, a te z kolei umożliwiają odmienne rozwiązywanie problemów społecznych oraz przynoszą pozytywne rezultaty w funkcjonowaniu jednostek i grup społecznych. Unia Europejska zobligowała państwa członkowskie, by w każdym programie operacyjnym współfinansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego uwzględniona została kwestia innowacyjności oraz włączania jej do głównego nurtu polityki. W Polsce w latach 2007–2013 jedynym programem współfinansowanym z tego funduszu był program Kapitał Ludzki.

Celem artykułu jest analiza projektów innowacyjnych współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007–2013 oraz powstałych w ich wyniku innowacji społecznych. W tym celu przeprowadzono badania, przede wszystkim w oparciu o bazę projektów Krajowego Systemu Informatycznego SIMIK 07–13 (stan na dzień 31.03.2015 r.) oraz informacje Krajowej Instytucji Wspomagającej dla Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. System SIMIK zawiera informacje o wszystkich projektach, które otrzymały dofinansowanie z programów operacyjnych w latach 2007–2013.

¹ Adres korespondencyjny: ul. Podchorążych 2, 30-084 Kraków, tel. +48 12 662 62 13, e-mail: mdorota@up.krakow.pl.

UNIA EUROPEJSKA A INNOWACJE SPOŁECZNE

W dokumentach wspólnotowych wspomniano o nowych rozwiązaniach dla kwestii społecznych od lat ale definicje innowacji społecznych pojawiły się dopiero stosunkowo niedawno [Young Foundation, 2010; BEPA, 2011; European Commission, 2013].

Chociaż innowacje społeczne stały się bardzo popularne wśród decydentów, to jednak ich znaczenie jest nadal niejasne i nieprecyzyjne, a ponadto niejako „rozciągnięte” w wielu kierunkach [Grimm et al., 2013, s. 440]. Young Foundation rozumie innowacje społeczne jako nowe pomysły, które służą realizacji celów społecznych i są społeczne zarówno w efekcie, jak i w środkach [Young Foundation, 2010, s. 17–18]. Komisja Europejska określa innowacje społeczne jako rozwój i wdrażanie nowych pomysłów (produktów, usług i modeli) w celu zaspokojenia potrzeb społecznych oraz tworzenia nowych relacji społecznych i współpracy [European Commission, 2013, s. 6]. Phills, Deiglmeier i Miller definiują „innowacje społeczne” w podobny sposób, jako nowe rozwiązanie problemu społecznego, które jest bardziej skuteczne, efektywne, zrównoważone od istniejących rozwiązań, a wartość tworzona przypada przede wszystkim społeczeństwu jako całości, a nie osobom prywatnym [Phills et al., 2008, s. 35]. Analiza literatury wskazuje na duże zróżnicowanie koncepcji innowacji społecznych, jednak można wskazać ich wspólne cechy i wyznaczniki [Wyrwa, 2014, s. 47–50]: cel społeczny, motywacja, nowatorstwo, podmioty promujące, intensyfikacja, zrównoważony charakter, różne formy, wpływ na życie ludzi ubogich. Witold Kwaśnicki uważa, że aby daną praktykę uznać za społecznie innowacyjną powinno być obecnych pięć „elementów rdzennych”: nowość, funkcjonalność od pomysłu do realizacji, skuteczność, spełnienie potrzeby społecznej, poprawa zdolności społeczeństwa do działania [Kwaśnicki, 2014, s. 17]. Istotną cechą innowacji społecznych jest przy tym to, że społeczeństwo w procesach innowacyjnych jest współuczestnikiem, współtwórcą, a zarazem adresatem i beneficjentem zmian innowacyjnych, mających podnosić jakość życia [Olejniczuk-Merta, 2014].

Unia Europejska jest obecnie zaangażowana w nową strategię – Europa 2020 [Komisja Europejska, 2010], w której sprawy społeczne wysuwają się na pierwszy plan. Priorytetami strategii Europa 2020 są rozwój inteligentny, rozwój zrównoważony oraz rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu. W celu zapewnienia takiego rozwoju innowacje społeczne są niezbędne, gdyż to one mogą pomóc w rozwiązaniu najważniejszych problemów społecznych (w tym: ubóstwa, tworzenia nowych miejsc pracy, zmian klimatycznych, starzenia się społeczeństwa). W celu zapewnienia sprawnej realizacji strategii Europa 2020, Komisja Europejska przygotowała przewodniki dla krajów członkowskich². Innowa-

² Najistotniejsze dla wdrażania innowacji społecznych są: *Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation* [Foray, Goddard i in., 2012] oraz *Guide to Social Innovation* [European Commission, 2013].

cje społeczne mają być narzędziem dla wdrażania strategii na rzecz inteligentnej specjalizacji oraz, docelowo, strategii „Europa 2020”.

Unia Europejska stworzyła szereg instrumentów finansowych wspierających innowacyjne praktyki w odniesieniu do kwestii społecznych i socjalnych. Są to programy o różnym charakterze, angażujące mniejsze lub większe środki finansowe, jednak tylko w nielicznych innowacje społeczne pojawiają się jako wyraźnie wyodrębniony cel [Kasprowicz, Murzyn, 2014]. Najważniejszymi środkami wsparcia dla innowacji społecznych są fundusze strukturalne (tabela 1), głównie Europejski Fundusz Społeczny (EFS). W perspektywie finansowej 2007–2013, w ramach każdego programu operacyjnego szczególną uwagę zwracano na wspieranie działalności innowacyjnej i włączanie jej do głównego nurtu polityki, co było zaleceniem Komisji Europejskiej dla wsparcia z tego funduszu [Rozporządzenie (WE) nr 1081/2006, art. 7].

Tabela 1. Przegląd instrumentów finansowych wsparcia innowacji społecznych w Unii Europejskiej

Do 2013	Po 2013
Fundusze strukturalne: – Europejski Fundusz Społeczny (w tym przede wszystkim Inicjatywa Wspólnoty EQUAL), – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (w tym Inicjatywa Wspólnoty URBAN, INTERREG IV, URBACT II, a także JEREMIE, JESSICA, JASMINE), – Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej (w tym przede wszystkim Inicjatywa Wspólnoty LEADER).	Fundusze strukturalne: – Europejski Fundusz Społeczny (EFS), – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR).
Program PROGRESS	Program UE na rzecz przemian i innowacji społecznych
Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (w tym przede wszystkim podejście LEADER)	Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (w tym przede wszystkim podejście LEADER)
Programy Ramowe na rzecz Badań i Rozwoju Technologicznego	Horyzont 2020
Program Ramowy na rzecz Konkurencyjności i Innowacji	Program na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw i MŚP (COSME) 2014–2020

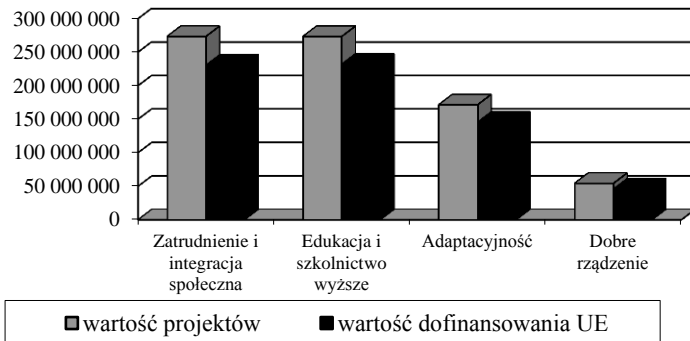
Źródło: [Kasprowicz, Murzyn, 2014, s. 139].

Działania te mają być jeszcze bardziej zintensyfikowane w latach 2014–2020, kiedy to innowacje społeczne zostały wyraźnie włączone do rozporządzeń dotyczących funduszy strukturalnych. Zarówno EFS, jak i EFRR mają oferować państwom członkowskim i regionom szerokie możliwości inwestowania w tego typu działania. Powołano także nowy Program Unii Europejskiej na rzecz przemian i innowacji społecznych.

INNOWACJE SPOŁECZNE W PROGRAMIE KAPITAŁ LUDZKI 2007–2013

Pierwsze doświadczenia z zakresu innowacji społecznych Polska zdobyła w latach 2004–2006 uczestnicząc w Inicjatywie Wspólnoty EQUAL, współfinansowanej z Europejskiego Funduszu Społecznego. Od 2007 roku zlikwidowano inicjatywy wspólnotowe i włączono zakres ich wsparcia do głównego nurtu polityki spójności. W latach 2007–2013 innowacje społeczne w Polsce zostały objęte całościowym wsparciem z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (POKL). Przyjęto, że projekty innowacyjne będą wdrażane w ramach każdego z priorytetów POKL. Realizacja projektów innowacyjnych odbywała się w ramach zamkniętego katalogu tematów, które zostały określone, w podziale na obszary wsparcia EFS przez Komitet Monitorujący POKL. Tematami projektów innowacyjnych były zatem: zatrudnienie i integracja społeczna, adaptacyjność, edukacja i szkolnictwo wyższe oraz dobre rządzenie. Celem projektów innowacyjnych miało być poszukiwanie nowych, lepszych, efektywniejszych sposobów rozwiązywania problemów mieszczących się w obszarach wsparcia EFS [Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, 2009, s. 14].

W ramach programu Kapitał Ludzki zrealizowano 344 projekty innowacyjne o łącznej wartości ponad 810 mln zł, z czego dofinansowanie z EFS stanowiło prawie 688 mln zł (7% całej alokacji EFS dla Polski). Projekty te były zróżnicowane nie tylko pod względem tematycznym ale także finansowym – najmniejszy miał wartość 397 266,43 zł, największy 23 779 511 zł. Najwięcej projektów realizowanych było w obszarze zatrudnienia i integracji społecznej, miały one też największą łączną wartość. Jednak największe wsparcie EFS otrzymały projekty z dziedziny edukacji i szkolnictwa wyższego (stanowiły one drugą pod względem ilości grupę projektów). Najmniej projektów zrealizowano w obszarze dobrego rządzenia, otrzymały one też najmniejsze łączne dofinansowanie (rys. 1).

Rysunek 1. Projekty innowacyjne w programie Kapitał Ludzki w podziale na tematy

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy projektów Krajowego Systemu Informatycznego SIMIK 07–13 (stan na dzień 31.03.2015 r.) oraz informacji Krajowej Instytucji Wspomagającej dla Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

W obszarze zatrudnienia i integracja społeczna opracowano wiele rozwiązań służących aktywizacji zawodowej osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy, przede wszystkim osób do 25. roku życia i po 45. roku życia (tabela 2). Rozwiązania te dotyczyły innowacyjnych metod aktywizacji (takich jak mentoring, coaching / jobcoaching, kontraktacja usług rynku pracy, stopy cheering), innowacyjnych metod podnoszenia kompetencji oraz poprawy otoczenia osób bezrobotnych, w tym działań publicznych służb zatrudnienia i dostępu do informacji. Wypracowano także wiele innowacyjnych sposobów rozwiązywania problemów osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy, w tym osób niepełnosprawnych. Poza tym, projekty innowacyjne obejmowały opracowanie narzędzi współpracy dotyczącej świadczenia usług w sferze integracji społeczno-zawodowej, nowe instrumenty interwencji socjalnej i wyrównywania szans (szczególnie młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze i więźniów opuszczających zakłady karne), działania w zakresie godzenia życia zawodowego i rodzinnego oraz wsparcie instytucji ekonomii społecznej.

Tabela 2. Innowacje społeczne wsparte w ramach POKL 2007–2013 w podziale na tematy i bloki tematyczne

Temat	Blok tematyczny	Ilość wspartych innowacji
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
Zatrudnienie i integracja społeczna	Działania na rzecz osób niepełnosprawnych	27
	Nowe instrumenty interwencji socjalnej i wyrównywania szans	26
	Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych w grupie wiekowej pow. 45. roku życia	24
	Działania na rzecz osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy	18
	Aktywizacja zawodowa absolwentów i bezrobotnych osób poniżej 25. roku życia	15
	Współpraca instytucji rynku pracy, pomocy i integracji społecznej oraz organizacji pozarządowych	11
	Działania na rzecz podmiotów ekonomii społecznej	11
	Godzenie ról zawodowych i rodzinnych	6
	Aktywizacja zawodowa osób opuszczających zakłady karne	5
Adaptacyjność	Budowanie potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw	23
	Pracownicy 50+	21
	Przedsiębiorczość akademicka i współpraca przedsiębiorców z sektorem nauki	18
	Idea flexicurity	11
	Spółeczna odpowiedzialność biznesu (CSR)	3

1	2	3
Edukacja i szkolnictwo wyższe	Innowacyjne metody nauczania uczniów	30
	Kształcenie zawodowe i ustawiczne w powiązaniu z rynkiem pracy	27
	Uczniowie o indywidualnych potrzebach edukacyjnych	12
	Kształtowanie przedsiębiorczości wśród uczniów	11
	Kształcenie ustawiczne osób dorosłych	10
	Systemy motywowania nauczycieli do innowacyjności	6
	Monitorowanie losów zawodowych absolwentów szkół wyższych	5
Dobre rządzenie	Aktywne NGO's – sprawne państwo	14
	Modernizacja administracji publicznej	8

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy projektów Krajowego Systemu Informatycznego SIMIK 07–13 (stan na dzień 31.03.2015 r.) oraz informacji Krajowej Instytucji Wspomagającej dla Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

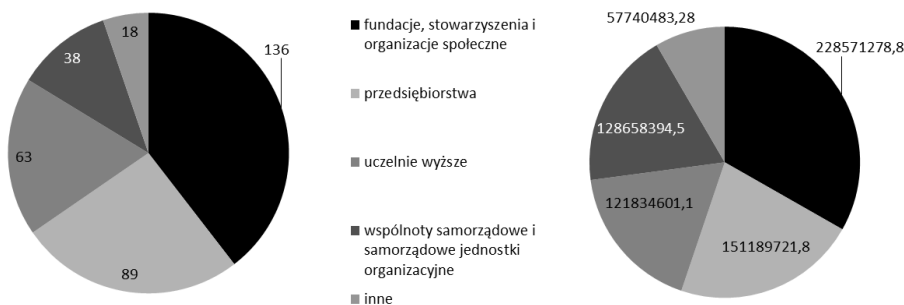
W zakresie adaptacyjności innowacyjne rozwiązania dotyczyły narzędzi wspomagających zarządzanie zasobami ludzkimi w małych i średnich przedsiębiorstwach, zwiększania elastyczności rynku pracy (m.in. poprzez flexicurity), wspierania aktywności zawodowej pracowników 50+ (m.in. poprzez metodykę zarządzania wiekiem). Wdrożone innowacje społeczne obejmowały także wykorzystanie modelu instytucji wsparcia przedsiębiorczości akademickiej, wzmocnienie współpracy przedsiębiorców z sektorem nauki, czy wreszcie – zastosowanie modelu współpracy międzysektorowej na rzecz wdrażania koncepcji CSR (*Corporate Social Responsibility*) w przedsiębiorstwach z sektora MŚP.

Poszukiwanie innowacji społecznych w dziedzinie edukacji ukierunkowane było przede wszystkim na wypracowanie innowacyjnych metod nauczania uczniów oraz dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy. Wypracowane rozwiązania polegały na zwiększaniu zadań praktycznych w procesie nauczania, wykorzystaniu aktywnych metod nauczania w środowisku cyfrowym, współpracy z pracodawcami, kształtowaniu postaw przedsiębiorczych wśród uczniów, czy wreszcie wypracowaniu innowacyjnego modelu monitoringu losów absolwentów. Ponadto, projekty miały na celu wspieranie rozwoju osobistego i zawodowego nauczycieli oraz motywowanie ich do innowacyjności w nauczaniu uczniów, szczególnie w pracy z uczniami o indywidualnych potrzebach edukacyjnych. Wszystkie te działania miały służyć wypracowaniu rozwiązań wiążących edukację i szkolnictwo wyższe z potrzebami gospodarki i rynku pracy.

W obszarze dobrego rządzenia projekty dotyczyły przede wszystkim modernizacji administracji publicznej oraz włączania trzeciego sektora w sprawy publiczne. W tym pierwszym obszarze innowacyjne rozwiązania dotyczyły takich problemów jak: bardzo niski stopień uwzględniania i realizacji polityki równości i antydyskryminacji w ramach świadczenia usług publicznych przez

urzędy jednostek samorządu terytorialnego w Polsce; niewystarczająca liczba narzędzi do prowadzenia ilościowej oceny polityk i inwestycji publicznych; nieskuteczne strategie zarządzania wiedzą w administracji rządowej; niedostateczny rozwój narzędzi zarządzania jednostek samorządu w zakresie poprawy jakości usług publicznych; niedostatecznie rozwinięte metody pomiaru jakości usług publicznych i jakości życia; niedostatecznie rozwinięte zestawy wskaźników monitorowania efektywności kluczowych procesów zachodzących w urzędach; nieefektywne metody monitorowania wskaźników jakości życia, sprawnego zarządzania i aktywności społecznej. Z kolei w zakresie wpływu NGO's na sprawne państwo wypracowano innowacje społeczne odpowiadające przede wszystkim na problem niskiego poziomu współpracy organizacji pozarządowych i urzędów jednostek samorządu terytorialnego w Polsce w ramach świadczenia usług publicznych, a także deficytu zachęt oraz narzędzi dla sektora publicznego i organizacji pozarządowych dla popularyzacji korzyści wynikającej ze zmiany formy realizacji usług społecznych na kontraktowanie i szacowania korzyści ekonomicznych i społecznych z tego wynikających. Cele takie jak dobra administracja czy polepszenie stanowienia prawa można zrealizować tylko dzięki ściślejszej współpracy organów administracji publicznej ze społeczeństwem, któremu służą.

W proces tworzenia innowacji społecznych zaangażowane są instytucje sektora rządowego, samorządowego, pozarządowego, a także niezależni eksperci. Innowacje społeczne w ramach POKL tworzone były przez podmioty o różnej formie prawnej (rys. 2). Najwięcej projektów, zarówno pod względem liczby, jak i wartości projektów i pozyskanego dofinansowania z EFS, realizowały fundacje oraz stowarzyszenia i organizacje społeczne. Aktywne w procesie tworzenia innowacji społecznych okazały się także uczelnie wyższe i przedsiębiorstwa (w tym przede wszystkim mikroprzedsiębiorstwa).

Rysunek 2. Projekty innowacyjne realizowane przez poszczególne grupy beneficjentów – liczba projektów (lewy wykres) oraz wartość dofinansowania z EFS (prawy wykres)

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy projektów Krajowego Systemu Informatycznego SIMIK 07–13 (stan na dzień 31.03.2015 r.) oraz informacji Krajowej Instytucji Wspomagającej dla Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

Większość innowacji społecznych realizowanych przy wsparciu POKL wdrażanych było w całym kraju. Najbardziej aktywnymi województwami były mazowieckie, wielkopolskie, lubelskie i pomorskie (choć pod względem wartości pozyskanego dofinansowania przodowało województwo małopolskie). Najmniej projektów innowacyjnych realizowanych było w województwach opolskim, lubuskim i podkarpackim. Rozwiązania powstałe w programie miały stać się gotowymi do zastosowania narzędziami, stanowiącymi odpowiedź na konkretne problemy społeczne. Stąd duży nacisk położono na to, aby były one nie tylko w szczegółowy sposób opisane ale także zawierały elementy warunkujące bezpośrednie ich wykorzystanie w praktyce, tj. podręczniki, metodologie, programy, narzędzia informatyczne. W ten sposób narzędzia wypracowane przez jedną instytucję mogą być zastosowane przez inne podmioty, które stoją w obliczu podobnych problemów. Innowacje społeczne oznaczają zmiany w zachowaniu poprzez wprowadzanie nowych wartości, pomysłów, projektów działania, które umożliwiają odmienne rozwiązywanie problemów społecznych oraz przynoszą pozytywne rezultaty w funkcjonowaniu jednostek i grup społecznych [Krajowa Instytucja Wspomagająca, 2013, s. 7].

Wsparcie Europejskiego Funduszu Społecznego dla innowacji społecznych w Polsce w okresie 2014–2020 jest kontynuowane w programie operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój. Innowacjom społecznym dedykowano osobny priorytet w tym programie (innowacje społeczne powiązane ze współpracą ponadnarodową), łączna alokacja EFS dla innowacji społecznych wynosi prawie 215 mln euro. Większy nacisk położono również na rozwijanie nowych pomysłów i weryfikowanie ich skuteczności w praktyce. Wsparcie dla projektów innowacyjnych, także o społecznym charakterze, można również otrzymać z krajowego programu Inteligentny rozwój, współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz z programów regionalnych.

ZAKOŃCZENIE

Wzrost zainteresowania tworzeniem innowacyjnych rozwiązań w sferze społecznej nie jest zaskakujący, jeśli weźmiemy pod uwagę jak liczne i złożone są wyzwania współczesnego świata. Na społeczny charakter innowacji zwracał uwagę już Joseph Schumpeter. Z kolei Peter F. Drucker, nazywany „ojcem zarządzania” twierdził, że innowacje społeczne stały się nowym wymiarem zarządzania [Drucker, 1987]. Fundusze europejskie tworzą warunki sprzyjające finansowaniu projektów innowacyjnych. Jednak samo dostarczanie środków finansowych to nie wszystko. Dla rozwoju innowacji społecznych znaczenie mają trzy grupy czynników [Wyrwa, 2014, s. 85–87]: kulturowe, kapitał społeczny wraz z zaufaniem społecznym oraz aspiracje, potrzeby edukacyjne i możliwość ciągłego zdobywania wiedzy.

Innowacjom społecznym nadano ogromne znaczenie, mają one służyć realizacji bardzo ambitnych celów. Trudno jednak jeszcze o ocenę czy spełniają one pokładane w nich nadzieje. Jeśli innowacje wypracowane w ramach programu Kapitał Ludzki 2007–2013 zostaną rozpowszechnione, a zaproponowane przez nie rozwiązania problemów społecznych okażą się faktycznie lepsze od dotychczasowych, będzie można mówić nie tylko o rozwoju kapitału ludzkiego ale i o efektywnym i skutecznym wykorzystaniu środków publicznych.

BIBLIOGRAFIA

- BEPA (Bureau of European Policy Advisers), European Commission, 2011, *Empowering people, driving change. Social Innovation in the European Union*, Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Drucker P., 1987, *Social innovation: management's new dimension*, "Long Range Planning", 20(6), s. 29–34, [http://dx.doi:10.1016/0024-6301\(87\)90129-4](http://dx.doi:10.1016/0024-6301(87)90129-4).
- European Commission, 2013, *Guide to Social Innovation*. http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/social_innovation/social_innovation_2013.pdf (stan na dzień 30.05.2015).
- Foray D., Goddard J. i in., 2012, *Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation (RIS 3)*. European Union, Regional Policy. http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/c/document_library/get_file?uuid=a39fd20b-9fbc-402b-be8c-b51d03450946&groupId=10157 (stan na dzień 30.05.2015).
- Grimm R., Fox C., Baines S., Albertson K., 2013, *Social innovation, an answer to contemporary societal challenges? Locating the concept in theory and practice*, "Innovation: The European Journal of Social Science Research", Vol. 26, No. 4, s. 436–455, <http://dx.doi:10.1080/13511610.2013.848163>.
- Kasprowicz D., Murzyn D., 2014, *Innowacje społeczne – skuteczna odpowiedź na kryzys gospodarczy w Unii Europejskiej?*, „Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego”, nr 28, Warszawa–Kraków.
- Komisja Europejska, 2010, *Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, Komunikat Komisji, Bruksela, 3.3.2010, KOM (2010) 2020 wersja ostateczna.
- Krajowa Instytucja Wspomagająca, 2013, *Projekty innowacyjne. Poradnik dla projektodawców Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki*, wersja IV – poprawiona, Warszawa.
- Kwaśnicki W., 2014, *Innowacje społeczne – nowy paradygmat czy kolejny etap w rozwoju kreatywności człowieka* [w:] *Innowacyjność a samoorganizacja społeczna*, red. G. Chimiak, A. Kościański, Warszawa, http://kwasnicki.prawo.uni.wroc.pl/todo_wnload/InnowacjeSpoleczneWK.pdf (dostęp: 30.05.2015).
- Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, 2009, *Wytyczne w zakresie wdrażania projektów innowacyjnych i współpracy ponadnarodowej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki*, Warszawa.
- Olejniczuk-Merta A., 2014, *Innowacje społeczne – aktywizacja społeczeństwa czy coś więcej?*, Monografie IBRKK, „Innowacje społeczne od idei do upowszechniania efektu”, Instytut Badań Rynku, Konsumpcji i Koniunktur, Warszawa.

- Phills J.A., Deiglmeier K., Miller D.T., 2008, *Rediscovering Social Innovation*, "Stanford Social Innovation Review" 6 (4).
- Rozporządzenie (WE) nr 1081/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1784/1999, Dz. U. UE L 210 z 31 lipca 2006.
- Wyrwa J. (red.), 2014, *Innowacje społeczne w teorii i praktyce*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- Young Foundation, 2010, *Study on social innovation*. A paper prepared by the Social Innovation eXchange (SIX) and the Young Foundation for the Bureau of European Policy Advisors, European Union.

Streszczenie

Z jednej strony, kapitał ludzki jest istotnym czynnikiem budowania innowacyjnej gospodarki, z drugiej – rozwój innowacji wpływa na proces kształtowania zasobów kapitału ludzkiego. Tak jest w przypadku innowacji społecznych, które mogą oznaczać zmiany w zachowaniu poprzez wprowadzanie nowych wartości, pomysłów, projektów, a te z kolei umożliwiają odmienne rozwiązywanie problemów społecznych oraz przynoszą pozytywne rezultaty w funkcjonowaniu jednostek i grup społecznych.

W procesie tworzenia i rozwoju innowacji społecznych istotną rolę odgrywają decydenci polityczni. Działania te są obecne w szeregu inicjatyw politycznych Komisji Europejskiej od wczesnych lat 90. Innowacyjność była jednym z ważniejszych aspektów agendy lizbońskiej, w której umieszczono wiedzę w centrum rozwoju gospodarczego i społecznego, i pozostaje centralnym elementem strategii Europa 2020, choć ujęta w innym kontekście. Unia Europejska stworzyła wiele instrumentów finansowych wspierających innowacyjne praktyki w odniesieniu do kwestii społecznych i socjalnych. Najważniejszymi środkami wsparcia dla innowacji społecznych są jednak fundusze strukturalne, głównie Europejski Fundusz Społeczny. W perspektywie finansowej 2007–2013, w ramach każdego programu operacyjnego szczególną uwagę zwracano na wspieranie działalności innowacyjnej i włączanie jej do głównego nurtu polityki, co było zaleceniem Komisji Europejskiej dla wsparcia z tego funduszu. W Polsce w latach 2007–2013 jedynym programem współfinansowanym z tego funduszu był program Kapitał Ludzki.

Celem artykułu jest analiza projektów innowacyjnych współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach PO Kapitał Ludzki 2007–2013 oraz powstałych w ich wyniku innowacji społecznych. W tym celu przeprowadzono badania, przede wszystkim w oparciu o bazę projektów Krajowego Systemu Informatycznego SIMIK 07–13 (stan na dzień 31.03.2015 r.) oraz informacje Krajowej Instytucji Wspomagającej dla Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

Słowa kluczowe: innowacje społeczne, Europejski Fundusz Społeczny, Unia Europejska, Program Operacyjny Kapitał Ludzki

The Development of Social Innovation in Poland under the Human Capital Programme 2007–2013

Summary

On the one hand, human capital is an important factor of building an innovative economy, on the other – innovation affects the process of developing human capital. This is the case of social innovation that could mean a change in behavior by introducing new values, ideas, projects, activi-

ties, and these in turn allow solving social problems in a different way and produce positive results in the functioning of individuals and social groups.

The policymakers play an important role in the process of creation and development of social innovations. These activities are present in a number of policy initiatives of the European Commission since the early 90s. Innovation was one of the most important aspects of the Lisbon agenda, and remains a central element of the Europe 2020 strategy, although recognized in another context. The European Union has created a number of financial instruments to support innovative practices in relation to social issues. The most important support for social innovations, however, are the structural funds, especially the European Social Fund. In the framework of each operational programme, particular attention was paid to the promotion and mainstreaming of innovative activities, which was recommended by the European Commission. Human Capital Programme was the only program co-financed by ESF in Poland in the years 2007–2013.

The aim of the article is to analyze innovation projects and implemented social innovations co-financed by the European Social Fund under the OP Human Capital 2007–2013. For this purpose, a study was conducted primarily based on the database of the National Information System SIMIK 07–13 (as of 03/31/2015) and information of the National Supporting Institution for Human Capital Operational Programme.

Keywords: social innovation, European Social Fund, European Union, Human Capital Programme 2007–2013

JEL: O35, O15, O52, R58